

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΣΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΦΥΤΙΚΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Εισηγητική έκθεση

1. Οι Κοινοτικές ρυθμίσεις

Η ανάπτυξη της σύγχρονης βιοτεχνολογίας δημιούργησε έντονους προβληματισμούς σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις των Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών (ΓΤΟ) στην υγεία ή/και στο περιβάλλον. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η ΕΕ θέσπισε ειδικό νομοθετικό πλαίσιο (κυρίως, η Οδηγία 2001/18/ΕΚ και οι Κανονισμοί 1829/2003/ΕΚ και 1830/2003/ΕΚ), το οποίο στηρίζεται στην αρχή της προφύλαξης. Ωστόσο, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που σχετίζεται με τους Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς (ΓΤΟ) είναι αυτό της συνύπαρξης των συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών με τις ΓΤ καλλιέργειες. Μπορούν να συνυπάρξουν;

Συνεχώς αυξάνονται οι επιστημονικές ενδείξεις σχετικά με τη δυνατότητα εξάπλωσης των ΓΤ γονιδίων που έχει σαν συνέπεια την επιμόλυνση των συμβατικών ή βιολογικών καλλιεργειών από ΓΤ καλλιέργειες αλλά και την πρόσμιξη (διασταύρωση) διαφορετικών ΓΤ καλλιεργειών. Οι παραγωγοί βιολογικών προϊόντων διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο διότι εκτός από την απώλεια εσόδων θα απωλέσουν και την πιστοποίηση εξ αιτίας της επιμόλυνσης. Αλλά και οι παραγωγοί συμβατικών προϊόντων θα απωλέσουν έσοδα λόγω του φόβου των καταναλωτών να προμηθευτούν ΓΤ προϊόντα, σε κάθε δε περίπτωση θα καταλήξουν να καλλιεργούν ΓΤ σπόρους χωρίς να το έχουν επιλέξει οι ίδιοι. Επί πλέον λόγω της επιμόλυνσης κινδυνεύουν να κατηγορηθούν από τις εταιρίες βιοτεχνολογίας ότι παραβιάζουν το δικαίωμα που τους παρέχει η πατέντα την οποία ήδη διαθέτουν οι ως άνω εταιρίες. Να τονίσουμε επίσης ότι και οι καλλιεργητές ΓΤ σπόρων δεν είναι εκτός κινδύνου διότι εξ αιτίας του λήθαργου του σπόρου είναι δύσκολο, μετά την καλλιέργεια ΓΤ σπόρων να επιστρέψουν σε μη ΓΤ καλλιέργεια, καθώς το έδαφος θα χαρακτηριστεί ως μολυσμένο. Το τελευταίο θα έχει σαν επιπρόσθετη συνέπεια τη μείωση της αξίας της ιδιοκτησίας¹. Τέλος το πρόβλημα γίνεται οξύτερο αν αναλογιστεί κανείς ότι η δυνατότητα

¹ J. Matthews Glenn, <<Footloose: Civil Liability for GMO Gene Wandering in Canada>>, 43 Washburn Law Journal (2004), σ. 548.

εξάπλωσης των γονιδίων απειλεί την καθαρότητα όλων των υπαρχόντων σπόρων, που αποτελούν κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας².

Σ' αυτό το πρόβλημα η μόνη απάντηση βρίσκεται στην υιοθέτηση ιδιαίτερου νομοθετικού πλαισίου, το οποίο προτείνουμε με το παρόν κείμενο στα πλαίσια των ρυθμίσεων για τη συνύπαρξη, η οποία πρέπει να νοηθεί ως η πραγματική δυνατότητα που πρέπει να έχουν οι παραγωγοί και οι καταναλωτές να επιλέγουν ΓΤ, συμβατικά ή βιολογικά προϊόντα ή καλλιέργειες³. Αφορά στις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις που προκαλούνται από τις γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες και οι οποίες είναι ανάγκη να προληφθούν⁴. Πρέπει να σημειωθεί ότι η βλάβη δεν μπορεί να αποκατασταθεί *in naturam* διότι από τη στιγμή που επέλθει η επιμόλυνση ή η πρόσμιξη ΓΤ και συμβατικών ή οργανικών σπόρων, είναι αδύνατος ο διαχωρισμός τους. Επομένως τα μέτρα που θα ληφθούν και θα επιτρέπουν την παρουσία ΓΤΟ μέχρι ενός ορίου (οποιοδήποτε και αν είναι το όριο) αναιρούν την ως άνω πραγματική δυνατότητα.

Σε ό,τι αφορά στη δυνατότητα εθνικών ρυθμίσεων το ΔΕΚ σε μια απόφασή του (της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2001)⁵ υπογραμμίζει ότι στο βαθμό που οι κοινοτικές ρυθμίσεις δεν παρέχουν πλήρη ασφάλεια ή δεν μπορούν να εφαρμοστούν⁶, τα κράτη μέλη μπορούν να προβαίνουν σε εθνικές ρυθμίσεις. Το ζήτημα λοιπόν είναι κατά πόσο οι κοινοτικές ρυθμίσεις για τους ΓΤΟ συνιστούν πλήρη εναρμόνιση (α), και αν η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης υπερκερνά το άρθρο 95(5) ΕΚ (β).

α) Σε ό,τι αφορά στο βαθμό εναρμόνισης πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι δεν είναι πλήρης σε ό,τι αφορά στα ηθικά ζητήματα (άρθρο 29 της Οδηγίας 2001/18) και τη συνύπαρξη των καλλιεργειών (άρθρο 26 α της Οδηγίας 2001/18).

Στο ζήτημα της συνύπαρξης των καλλιεργειών η ατελής εναρμόνιση προκύπτει τόσο από το ίδιο το άρθρο 26 α, όσο και από το ότι η μόνη νομική πράξη σχετικά με τη συνύπαρξη είναι η μη δεσμευτική Σύσταση της Επιτροπής 2003/556, που αναφέρεται στις κατευθύνσεις με βάση τις οποίες θα εξασφαλιστεί η συνύπαρξη⁷. Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η συνύπαρξη στην οποία αναφέρεται το άρθρο 26 α και η Σύσταση αφορά στις οικονομικές επιπτώσεις (δηλαδή στις ζημιές) που

² Για μια συνολική εκτίμηση των προβλημάτων σχετικά με τη συνύπαρξη, βλ. *European Economic and Social Committee*, Opinion on the Co-existence between genetically modified crops, and conventional and organic crops, NAT/244, Brussels, 24-11-2004.

³ Βλ. Press Release of the Commission, IP/03/1096.

⁴ Αιτ. σκ. 1 και 2 της Σύστασης της Επιτροπής 2003/556/ΕΚ. ΕΕΕΚ 2003 L 189/36.

⁵ C-1/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, [2001] Συλλ. I-9989.

⁶ *Ibid.*, παρ. 115 και 124.

⁷ Σύσταση της Επιτροπής 2003/556/ΕΚ της 23^{ης} Ιουλίου 2003 σχετικά με τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών προκειμένου να διασφαλιστεί η συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών.

μπορεί να έχει η σύμμιξη καλλιεργειών με ή χωρίς ΓΤΟ⁸. Το ζήτημα των πιθανών περιβαλλοντικών κινδύνων σχετικά με τη συνύπαρξη ρυθμίζεται από την Οδηγία 2001/18 και μόνο οι εγκεκριμένοι ΓΤΟ με βάση τις διαδικασίες της ως άνω Οδηγίας μπορούν να καλλιεργηθούν⁹. Ωστόσο η αβεβαιότητα που υπάρχει σχετικά με τις πιθανότητες βλάβης του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας¹⁰ και κυρίως οι πιθανές εξαιρετικά μεγάλες οικονομικές ζημιές των αγροτών καθιστούν το ζήτημα της συνύπαρξης ένα από τα πιο ακανθώδη θέματα της κοινοτικής γεωργίας¹¹. Για το λόγο αυτό στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18.12.2003 (A5-0465/2003) αναφέρονται τα εξής: α) να υπάρχουν ενιαίοι δεσμευτικοί κανόνες σε κοινοτικό επίπεδο για τη συνύπαρξη των καλλιεργειών, β) τα κράτη μέλη να διαθέτουν νομοθετικά μέτρα που να διασφαλίζουν τη συνύπαρξη, γ) να υπάρχει πρόβλεψη σε κοινοτική κλίμακα για την αστική ευθύνη και την ασφάλιση πιθανών οικονομικών ζημιών σε σχέση με τη συνύπαρξη, δ) οι κοινοτικές ρυθμίσεις για τη συνύπαρξη πρέπει να παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να απαγορεύουν ολοσχερώς τη καλλιέργεια ΓΤΟ.

β) Όπως ήδη έχουμε επισημάνει οι κοινοτικές ρυθμίσεις για τους ΓΤΟ στηρίζονται στην αρχή της προφύλαξης, η οποία αποτελεί γενική αρχή του Κοινοτικού δικαίου¹², μέσω δε αυτής σκοπείται η επίτευξη υψηλού επιπέδου της προστασίας του περιβάλλοντος, της ανθρώπινης υγείας αλλά και της γεωργίας ως κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας στα πλαίσια της πολυλειτουργικότητάς της. Τα κράτη μέλη μπορούν με βάση την αρχή της προφύλαξης να υιοθετούν υψηλότερο επίπεδο προστασίας από αυτό των κοινοτικών ρυθμίσεων διότι η εν λόγω αρχή, έχοντας ως πυλώνες της τις έννοιες του κινδύνου και της επιστημονικής αβεβαιότητας, τους δίνει τη δυνατότητα να αξιολογήσουν διαφορετικά αυτές τις έννοιες σε σχέση με την αξιολόγηση που κάνουν τα κοινοτικά όργανα. Με άλλα λόγια, η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης επιτρέπει στα κράτη μέλη να λάβουν εθνικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, της ανθρώπινης υγείας και της

⁸ Αιτ. σκέψη 5 και παρ. 1.1. της Σύστασης 2003/556.

⁹ Παρ. 1.2. της Σύστασης.

¹⁰ Παρά τις διαβεβαιώσεις των εταιριών βιοτεχνολογίας ότι δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος, επιστημονικές έρευνες δείχνουν ότι ο κίνδυνος δεν είναι αμελητέος, όπως π.χ. οι διαπιστωθείσες επιμολύνσεις συμβατικών καλλιεργειών αραβοσίτου από καλλιέργειες ΓΤΟ, ιδίως του Starlink, στο Μεξικό. Βλ. Contamination by genetically modified maize in Mexico much worse than feared. Το κείμενο είναι διαθέσιμο στο: www.etcgroup.org/documents/NR_Maize_10_03ENG3.pdf

¹¹ Η Επιστημονική Επιτροπή για τα Φυτά διαπιστώνει ότι γι' αυτό το ζήτημα χρειάζεται να γίνει περαιτέρω έρευνα. Βλ., Opinion of the Scientific Committee on Plants concerning the adventitious presence of GM seeds in conventional seeds, SCP/GMO-SEED-CONT/002-FINAL, 13.3.2001.

¹² Οι σημαντικότερες αποφάσεις με τις οποίες αναγνωρίζεται η αρχή της προφύλαξης ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου είναι, T-74/00, T-76/00, T-83/00, T-84/00, T-85/00, T-132/00 T-137/00 και T-141/00, Artogodan GmbH και άλλοι κατά Επιτροπής, [2002] Συλλ. II-4945, παρ. 184 της απόφασης, C-192/01, Επιτροπή κατά Δανίας (απόφαση της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2003, παρ.49-52), C-236/01, Monsanto Agricoltura Italia SpA v. Presidenza del consiglio dei ministri (απόφαση της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 2003), παρ. 110-113 και 133.

γεωργίας εκτός του πλαισίου των διατάξεων του άρθρου 95 ΕΚ. Προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να κινείται και ο κοινοτικός δικαστής. Συγκεκριμένα το ΔΕΚ στην απόφαση της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2004¹³ τονίζει ότι *“είναι σαφές ότι η αξιολόγηση του κινδύνου μπορεί να δείξει ότι συνεχίζει να υφίσταται επιστημονική αβεβαιότητα σχετικά με την ύπαρξη ή την έκταση των πραγματικών κινδύνων. Σ’αυτή τη περίπτωση πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένα κράτος μέλος μπορεί, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, να λαμβάνει προστατευτικά μέτρα χωρίς να περιμένει να αποδειχθούν η ύπαρξη και η σοβαρότητα των κινδύνων”*¹⁴ Προκύπτει λοιπόν ότι η αρχή της προφύλαξης εφαρμόζεται όταν υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εναρμόνιση του άρθρου 95 ΕΚ.

Εφόσον το άρθρο 26 α της Οδηγίας 2001/18/ΕΚ ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα «για την αποφυγή ακούσιας παρουσίας ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα», αυτό σημαίνει ότι διαφοροποιείται από τις ρυθμίσεις σχετικά με την επισήμανση που προβλέπουν τη θέσπιση ορίων παρουσίας ΓΤΟ. Συγκεκριμένα οι αιτιολογικές σκέψεις αριθ. 24-27 του Κανονισμού 1829/2003/ΕΚ κάνουν λόγο για «τυχαία ή τεχνικώς αναπόφευκτη» παρουσία ΓΤΟ ενώ η αιτιολογική σκέψη αριθ. 28, που είναι ο προπομπός του άρθρου 26 α, αναφέρει ότι «οι υπεύθυνοι θα πρέπει να αποφεύγουν την ακούσια παρουσία ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα». Προκύπτει λοιπόν από την ίδια τη γραμματική διατύπωση ότι δεν ταυτίζεται η συνύπαρξη με το όριο «τυχαίας ή τεχνικώς αναπόφευκτης» παρουσίας ΓΤΟ το οποίο συναρτάται μόνο με τις ρυθμίσεις για την επισήμανση. Με βάση λοιπόν την αρχή της προφύλαξης η οποία εφαρμόζεται στην υλοποίηση των προβλέψεων της Οδηγίας 2001/18/ΕΚ (άρθρα 1 και 4) το κατάλληλο μέτρο είναι η απαγόρευση καλλιέργειας ΓΤΟ καθώς μόνο με αυτό το μέτρο δεν μειώνεται απλώς αλλά αποτρέπεται η ακούσια παρουσία ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα. Με άλλα λόγια, με αυτό τον τρόπο υπηρετείται πρακτικά ο σκοπός της συνύπαρξης ως της πραγματικής δυνατότητας επιλογών.

2. Η σχέση μεταξύ της κοινοτικής νομοθεσίας για τους ΓΤΟ και του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης

Το Πρωτόκολλο αναγνωρίζει τη νομιμότητα *“περιφερειακών συμφωνιών”*¹⁵ είτε προηγούνται είτε έπονται χρονικά του Πρωτοκόλλου, υπό την προϋπόθεση ότι είναι συμβατές με το στόχο του Πρωτοκόλλου και ότι δεν παρέχουν μικρότερη προστασία σε σχέση με αυτή που

¹³ C-24/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας.

¹⁴ Ibid., παρ. 56 της απόφασης.

¹⁵ Άρθρο 14(1) του Πρωτοκόλλου.

παρέχει το Πρωτόκολλο¹⁶. Πρέπει να σημειώσουμε όμως ότι υπάρχουν μερικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο συστημάτων, κυρίως σε ό,τι αφορά στις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις των ΓΤΟ. Πράγματι, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο, η αξιολόγηση του κινδύνου των ΓΤΟ πρέπει να περιλαμβάνει και τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις¹⁷, ενώ αυτές δεν προβλέπονται στο κοινοτικό δίκαιο για τους ΓΤΟ. Εάν λοιπόν θεωρηθεί ότι αυτή η διαφοροποίηση επιφέρει χαμηλότερο επίπεδο προστασίας του κοινοτικού δικαίου σε σχέση με αυτό του Πρωτοκόλλου, τότε σύμφωνα με το άρθρο 14(3) του Πρωτοκόλλου δεν εφαρμόζονται οι κοινοτικές ρυθμίσεις. Επειδή όμως το Πρωτόκολλο δεν απαιτεί πλήρη συμβατότητα και αφήνει ευρεία διακριτική ευχέρεια χειρισμών, η επίκληση της ως άνω διάταξης φαίνεται να μην επιφέρει αποτελέσματα. Η λύση μπορεί να αναζητηθεί στο Πρωτόκολλο μέσω όμως του κοινοτικού δικαίου, καθώς η Κοινότητα αποτελεί μέρος του Πρωτοκόλλου το οποίο συνήψε με Απόφαση της Επιτροπής¹⁸. Σύμφωνα με το άρθρο 300(7) ΣυνθΕΚ αφού το Πρωτόκολλο ενσωματώθηκε στη κοινοτική έννομη τάξη έχει υπερέχουσα θέση σε σχέση με το παράγωγο δίκαιο. Έτσι λοιπόν στο βαθμό που οι εν λόγω προβλέψεις του Πρωτοκόλλου είναι πιο συγκεκριμένες και κατατείνουν σε μεγαλύτερη προστασία, υπερισχύουν των αντίστοιχων κοινοτικών. Οι ρυθμίσεις για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις των ΓΤΟ αποβλέπουν αναμφίβολα σε υψηλότερο επίπεδο προστασίας από αυτό των κοινοτικών ρυθμίσεων και συνεπώς είναι αυτές που πρέπει να εφαρμοστούν.

Από την άλλη πλευρά η Σύσταση 2003/556/ΕΚ αναθέτει στα κράτη μέλη να ρυθμίσουν όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με τη συνύπαρξη των καλλιεργειών, δηλαδή με τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις, θέτοντας απλώς γενικές προδιαγραφές.

Για την αναγκαιότητα λοιπόν εθνικών ρυθμίσεων στο συγκεκριμένο πρόβλημα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής: α) το 16% του ενεργού πληθυσμού της χώρας απασχολείται στον γεωργικό τομέα και αυτό σημαίνει ότι οι πιθανές αρνητικές κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις από την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων οργανισμών θα είναι βαρείες και μη αναστρέψιμες. β) ο γεωργικός κλήρος στην Ελλάδα είναι πολύ μικρός και συνεπώς η πυκνότητα των ιδιοκτησιών στις καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι πολύ μεγάλη. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή και μη αναστρέψιμη διατάραξη της κοινωνικής συνοχής δεδομένου ότι η πιθανότητα των επιμολύνσεων θα οδηγήσει σε πολυάριθμους δικαστικούς αγώνες και κοινωνικές συγκρούσεις, πολλές φορές

¹⁶ Άρθρο 14(3).

¹⁷ Άρθρο 26.

¹⁸ Απόφαση 2002/68/ΕΚ του Συμβουλίου και Κανονισμός 1946/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Ιουλίου 2003, για τις διασυνοριακές διακινήσεις γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, ΕΕ L 287/1.

προσωπικού χαρακτήρα. γ) έχει δικαίωμα η χώρα να επιλέξει μηδενικό ποσοστό ανοχής στις αρνητικές κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις¹⁹.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω και ειδικότερα το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18.12.2003, σε συνδυασμό με το άρθρο 26^α της Οδηγίας 2001/18/ΕΚ, το άρθρο 26 του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης, τις γενικές αρχές το κοινοτικού δικαίου- ιδίως την αρχή της προφύλαξης- και τη νομολογία του ΔΕΚ και του ΠΕΚ καταθέτουμε την παρούσα πρόταση νόμου **«ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΣΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΤΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΦΥΤΙΚΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ».**

Λόγω της σχέσης του αντικειμένου της με το κοινοτικό δίκαιο απαιτείται να ενταχθεί στη διαδικασία της Οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών²⁰, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Ιουνίου 1998.²¹

¹⁹ Appellate Body, 20-10-1998, WT/DS18, Measures Affecting Importation of Salmon, Canada v. Australia, παρ. 126.

²⁰ ΕΕ L 204/37, 21-7-1998.

²¹ ΕΕ L 217/18, 5-8-1998.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ

Άρθρο 1

Σκοπός

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι:

- α) Να αποφευχθούν οι πιθανές αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις από τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.
- β) Να αποτραπεί η δυνατότητα διασποράς γύρεως, σπόρων και φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών σε συμβατικές ή βιολογικές καλλιέργειες ή/και στο περιβάλλον.
- γ) Να εξασφαλιστεί η οικονομική ελευθερία και το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής των παραγωγών να παράγουν προϊόντα, ιδίως τροφές και ζωοτροφές, με συμβατικό ή βιολογικό τρόπο και να τα διαθέτουν στην αγορά.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου

- α) Ως γενετικά τροποποιημένη καλλιέργεια νοείται η καλλιέργεια, στην οποία περιλαμβάνονται σπόροι και φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό, στην οποία το γενετικό υλικό έχει τροποποιηθεί κατά τρόπο που δεν συμβαίνει φυσιολογικά με τη σύζευξη ή/και το φυσιολογικό ανασυνδυασμό.
- β) Ως γενετικά τροποποιημένο υλικό νοείται το μέρος μιας γενετικά τροποποιημένης καλλιέργειας το οποίο μετά τη διασπορά γύρεως, σπόρων και φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού μπορεί να εμφανιστεί εκ νέου σε συμβατικές ή βιολογικές καλλιέργειες ή γενικότερα στο περιβάλλον.
- γ) Ως βιολογική καλλιέργεια νοείται εκείνη που χρησιμοποιεί τις μεθόδους παραγωγής που προβλέπονται στον Κανονισμό του Συμβουλίου 2092/91/ΕΟΚ, όπως συμπληρώθηκε με τον Κανονισμό 1804/1999/ΕΚ.
- δ) Ως συμβατική καλλιέργεια νοείται εκείνη που δεν περιλαμβάνεται στους παραπάνω ορισμούς (παράγραφοι α) και γ)).
- ε) Ως χρήση νοείται η παραγωγή, εισαγωγή, διάθεση στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα και μεταφορά γενετικά τροποποιημένων σπόρων ή

γενετικά τροποποιημένου φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού και η ανάπτυξη γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών.

στ) Ως διαχειριστής νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παράγει, παρασκευάζει, εισάγει και διαθέτει στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα γενετικά τροποποιημένους σπόρους ή γενετικά τροποποιημένο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό της παραγράφου α).

ζ) Ως παραγωγός νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προβαίνει σε εργασίες οι οποίες αποσκοπούν στη λήψη γεωργικών προϊόντων, στη μορφή που αυτά απαντώνται συνήθως στη γεωργική εκμετάλλευση.

Άρθρο 3

Πεδίο εφαρμογής

Ο παρών νόμος εφαρμόζεται:

Στην παραγωγή, εισαγωγή, διάθεση στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα και μεταφορά γενετικά τροποποιημένων σπόρων ή γενετικά τροποποιημένου φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού και στην καλλιέργειά τους.

Άρθρο 4

Η αρχή της προφύλαξης

α) Οι οικονομικές και κοινωνικές αρνητικές επιπτώσεις που συνδέονται με τη χρήση γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών πρέπει να προλαμβάνονται με τη θέσπιση μέτρων προφύλαξης.

β) Τα λαμβανόμενα μέτρα προς εφαρμογή του παρόντος νόμου στηρίζονται στο άρθρο 26 α της Οδηγίας 2001/18/EK και στο άρθρο 26 του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης, σε συνδυασμό με την αρχή της προφύλαξης.

Άρθρο 5

Σύσταση Επιστημονικής Επιτροπής για την αγροτική βιοτεχνολογία

α) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Ανάπτυξης συστήνεται Επιστημονική Επιτροπή για την Αγροτική Βιοτεχνολογία. Αποτελείται από πρόσωπα που δεν ανήκουν στη δημόσια διοίκηση, είναι επιστήμονες εγνωσμένου κύρους και έχουν ειδικές γνώσεις στον τομέα της αγροτικής βιοτεχνολογίας, κοινωνίας και οικονομίας. Επίσης συμμετέχουν εκπρόσωποι των παραγωγών και των

καταναλωτών. Με τη σύνθεσή της διασφαλίζεται η αρχή της διαφάνειας και της επάρκειας και εκπροσωπούνται όλες οι επιστημονικές απόψεις ακόμη και οι μειοψηφούσες.

β) Η ως άνω Επιτροπή έχει ως κύριο σκοπό την εκπόνηση συνολικής μελέτης για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις στη χώρα από τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών. Η εκπόνηση της μελέτης θα περαιωθεί το αργότερο σε πέντε χρόνια από την συγκρότησή της.

γ) Συνεργάζεται με άλλες επιτροπές ή φορείς και ιδίως με την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων.

δ) Οργανώνει δημόσιες συζητήσεις για τα ζητήματα που σχετίζονται με τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της αγροτικής βιοτεχνολογίας και καταθέτει περιοδικά έκθεση των πεπραγμένων της στους Υπουργούς Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Ανάπτυξης, όπως επίσης και στη Βουλή.

Άρθρο 6

Προστασία των καλλιεργειών

α) Δεν επιτρέπεται η χρήση γενετικά τροποποιημένων σπόρων ή γενετικά τροποποιημένου φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού.

β). Οι υπεύθυνοι θα πρέπει να αποφεύγουν την ακούσια πρόσμιξη γενετικά τροποποιημένων σπόρων με σπόρους συμβατικών ή βιολογικών καλλιεργειών. Σε κάθε περίπτωση η πρόσμιξη δεν θα υπερβαίνει το 0,1% για τους εγκεκριμένους από την Κοινότητα σπόρους και θα είναι μηδενική για τους μη εγκεκριμένους.

Άρθρο 7

Αστική ευθύνη

α) Όποιος προβαίνει σε χρήση του άρθρου 2 παράγραφος ε) υποχρεούται σε αποζημίωση για την ζημία που προκάλεσε σε άλλον από την ως άνω χρήση.

β) Ως ζημία νοείται η μεταφορά ή με άλλο τρόπο εισαγωγή γενετικά τροποποιημένου υλικού του άρθρου 2 παράγραφος β):

1. Σε γεωργικά προϊόντα τα οποία, εξ αιτίας της μεταφοράς ή με άλλο τρόπο εισαγωγής γενετικά τροποποιημένου υλικού του άρθρου 2 παράγραφος β):

1α. Εμφανίζουν πρόσμιξη γενετικά τροποποιημένου υλικού πάνω από 0,1%.

- 1β. Δεν επιτρέπεται να διατεθούν στο εξής στην αγορά.
- 1γ. Επιτρέπεται να διατεθούν στην αγορά εάν διαθέτουν επισήμανση στην οποία να αναγράφεται η γενετική τροποποίηση.
- 1δ. Δεν επιτρέπεται να διατεθούν στην αγορά με επισήμανση η οποία προβλέπεται νόμιμα με βάση τις μεθόδους παραγωγής.
2. Στο περιβάλλον γενικότερα, το οποίο εξ αιτίας της μεταφοράς ή με άλλο τρόπο εισαγωγής γενετικά τροποποιημένου υλικού του άρθρου 2 παράγραφος β):
- 2α. Καταστρέφεται ή υποβαθμίζεται σε στοιχεία του που δεν αποτελούν αντικείμενο ιδιωτικού δικαιώματος.
- 2β. Καταστρέφεται ή υποβαθμίζεται σε στοιχεία του που αποτελούν αντικείμενο ιδιωτικού δικαιώματος, πλην όμως ο φορέας του δικαιώματος δεν λαμβάνει τα μέτρα που απαιτούνται από τις περιστάσεις.
- γ) Στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων 2α και 2β, ενεργητική νομιμοποίηση για την αξίωση αποκατάστασης της ζημίας διαθέτει οποιαδήποτε ένωση προσώπων, η οποία έχει ως στόχο είτε την προστασία του περιβάλλοντος είτε την προστασία των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων των αγροτών και λειτουργεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις υπέρ τα πέντε έτη πριν από την πρόκληση της ζημίας. Η τυχόν επιδικαζόμενη αποζημίωση θα καταβάλλεται απευθείας στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.
- δ) Η ζημία που προξενείται σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους α) και β) τεκμαίρεται ότι οφείλεται στο γενετικά τροποποιημένο υλικό του άρθρου 2 παράγραφος β).
- ε) Για την καταβολή της αποζημίωσης ισχύουν οι γενικές διατάξεις των άρθρων 297 ΑΚ, 298 ΑΚ και 299 ΑΚ.
- στ) Όταν, στην περίπτωση της παραγράφου α) σε συνδυασμό με την παράγραφο β), υπάρχουν περισσότεροι παραγωγοί γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 926 ΑΚ. Εάν κάποιος από τους παραπάνω παραγωγούς ευθύνεται για μέρος της ζημίας εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του άρθρου 927 ΑΚ.

Άρθρο 8

Αξίωση για άρση της προσβολής και παράλειψή της στο μέλλον

- α) Στην περίπτωση της ζημίας του άρθρου 7 παράγραφος β) δικαιούται αυτός που ζημιώνεται να αξιώσει την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον. Μπορεί να εφαρμοστούν οι διατάξεις των άρθρων 57 ΑΚ, 59 ΑΚ, 984 ΑΚ, 989 ΑΚ, 994 ΑΚ, 996 ΑΚ 997 ΑΚ, 1003 ΑΚ 1004 ΑΚ, 1108 ΑΚ. λαμβανομένου υπόψη ότι:

1. Η έννοια της παράνομης προσβολής των άρθρων 57 ΑΚ και 59 ΑΚ ταυτίζεται με την έννοια της ζημίας του άρθρου 7 παράγραφος β) του παρόντος νόμου.

2. Η έννοια της παράνομης διατάραξης των άρθρων 984 ΑΚ, 989 ΑΚ, 994 ΑΚ, 996 ΑΚ και 997 ΑΚ ταυτίζεται με την έννοια της ζημίας του άρθρου 7 παράγραφος β) του παρόντος νόμου.

3. Η έννοια της σημαντικής παρενόχλησης του άρθρου 1003 ΑΚ ταυτίζεται με την έννοια της ζημίας του άρθρου 7 παράγραφος β) του παρόντος νόμου. Επί πλέον η έννοια της συνήθους χρήσης του άρθρου 1003 ΑΚ δεν επηρεάζεται από το εάν και κατά πόσο τα λαμβανόμενα γεωργικά προϊόντα προέρχονται από συμβατικές, βιολογικές ή γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες.

β) Για τις αξιώσεις της προηγούμενης παραγράφου α) εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 7 παράγραφος στ).

Άρθρο 9

Διοικητικές κυρώσεις

Επιβάλλεται πρόστιμο από 100.000 Ευρώ μέχρι 1.000.000 Ευρώ:

α) Σε όποιον παράγει, εισάγει, διαθέτει στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα γενετικά τροποποιημένους σπόρους ή γενετικά τροποποιημένο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό.

β) Σε όποιον εισάγει ή διαθέτει στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα γενετικά τροποποιημένους σπόρους ή γενετικά τροποποιημένο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό χωρίς να τους προσδιορίζει σαν τέτοιους ή τους προσδιορίζει ως μη γενετικά τροποποιημένους.

γ) Επιβάλλεται πρόστιμο από 10.000 Ευρώ μέχρι 100.000 Ευρώ σε όποιον αναπτύσσει γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες.

Άρθρο 10

Ποινικές κυρώσεις

Τιμωρείται με ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα ετών:

α) Όποιος παράγει, εισάγει, διαθέτει στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα γενετικά τροποποιημένους σπόρους ή γενετικά τροποποιημένο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό.

β) Όποιος εισάγει ή διαθέτει στην αγορά με ή χωρίς αντάλλαγμα γενετικά τροποποιημένους σπόρους ή γενετικά τροποποιημένο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό χωρίς να τους προσδιορίζει σαν τέτοιους ή τους προσδιορίζει ως μη γενετικά τροποποιημένους.

γ) Όποιος εν γνώσει του αναπτύσσει γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες.

Άρθρο 11

Καταργούμενες διατάξεις

Καταργείται κάθε άλλη διάταξη που αντιβαίνει στις διατάξεις του παρόντος νόμου ή αναφέρεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτόν.

Άρθρο 12

Μεταβατικές διατάξεις

Τροποποίηση ή κατάργηση του παρόντος νόμου θα γίνει μετά την περαίωση της μελέτης σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος β).

Άρθρο 13

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν από τις διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά.